

Опасна складишта: растући хуманитарни проблем све старијих и лоше одржаваних локалитета складишта оружја

Листа података коју је саставио Биро Министарства Сједињених држава за политичко-војне односе. Лето 2010. године.

Хуманитарни контекст.

Грађани Сједињених држава и демократска влада која их представља, желе свет у којем су људи слободни да живе у безбедности, миру и напретку. До сада је америчка влада финансирала највећи на свету Програм за уништење конвенционалног оружја. Овај програм је од 1993. године инвестирао преко 1,7 милијарди долара за уништење конвенционалног наоружања широм света, укључујући и чишћење и уништавање од рата заосталих мина и експлозива у скоро 50 држава, као и уништавање вишкова остарелог оружја и муниције у војним складиштима разних држава. Сједињене државе верују да помажући другим државама да безбедно униште сопствене вишкове и застарело оружје и муницију, постаје мање вероватно да ће ти материјали пасти у руке криминалаца, терориста и илегалних трговаца оружјем и бити употребљени за криминал и оружане сукобе. *Поред тога, исправно уништење ове застареле и лоше обезбеђене муниције ће резултирати мањим бројем ненамерних експлозија залиха експлозива које могу повредити недужне људе који живе у близини војних складишта.*

Посвећеност Сједињених држава да помогну другим државама да униште своје ризично оружје и муницију је реална и о њој сведоче досадашња новчана издвајања и акције. Многе друге владе и одговорне невладине организације деле ову забринутост Сједињених држава. Канцеларија за уклањање и смањење количине оружја при Бироу за политичко-војне односе при Министарству иностраних послова Сједињених држава (www.state.gov/t/pm/wra) блиско ради са другим владама, међународним организацијама и невладиним организацијама да би заштитила животе мушкараца, жена и деце од ризичног оружја и муниције. Изнад свега, влада Сједињених држава и њени грађани стоје раме уз раме са глобалном заједницом у аспирацијама за универзални мир и сигурност.

Бугарска: Полициски офицер држи стражу код депоа муниције након експлозије близу главног града Софија, 3.-ег јула, 2008. Серија моћних експлозија у складишту муниције близу Софије је оштетила велики број објеката и довела до затварања главног аеродрома ове земље. Експлозије су се догодиле у близини места Челопечене, у 6 и 30 ујутру, а чуле су се на читавој градској територији [© AP фото]

Нова опасност се појављује у периоду након хладног рата.

29 априла 2009. године серија експлозија у округу Мабагала у главном граду Танзаније Дар ес Саламу усмртила је 26 особа, ранила на стотине и уништила 7.000 кућа. Као што овај и други сувише чести инциденти илуструју, лоше одржавано, непрописно ускладиштено или неадекватно чувано конвенционално оружје и муниција представљају значајан хуманитарни изазов исто као и боље позната опасност од земних мина и других ратних експлозивних остатака који су остављени неочишћени из прошлих сукоба.

Од 1990.-тих година наовамо се догодило све више катастрофалних експлозија у складиштима оружја широм света. Учесталост оваквих несрећа се повећала ширењем урбане популације од центара градова према местима што су предходно често била изолована складишта. Канцеларија за уклањање и смањење оружја и Агенција за смањење опасности по одбрану су и даље посвећене давању помоћи за справљање са овим проблемом.

Од 2001. године Сједињене државе су ушле у партнерство са више од 30 држава ради промовисања безбедног уклањања вишкова оружја и застарелог оружја и муниције, укључујући и 1,4 милиона комада малог и лаког оружја, више од 80.000 тона муниције и скоро 32.000 преносивих против-ваздушних одбрамбених система (МАНПАДС). Поред тога амерички стручњаци су радили са страним партнерима на унапређењу праксе руковођења залихама. Гдје је то било потребно, Канцеларија за уклањање и смањење оружја је поставила своје снаге за брзо реаговање како би помогле партнерским државама да умање ризик од потенцијално опасних складишта, као и у вези операција за безбедно уклањање и уништавање материјала након несрећа на тим објектима.

Учесталост оваквих несрећа се повећала ширењем урбане популације од центара градова према местима где су пре била изолована складишта. Стручњаци наводе да је од 1995. године било 218 несрећа, за које се зна, везаних за ова опасна складишта, које су довеле до више од 4.700 погибија и скоро 5.700 рањавања. Како муниција и даље стари, нове трагедије ће уследити сем уколико не дође до шире спознаје и озбиљног приступа овом проблему. Хуманитарни ефекат ових “опасних складишта” је широко распрострањен као што се то види из хронологије дате у наставку. У даљем тексту се наводе неки од примера оваквих несрећа.

Хронологија: примери већих несрећа у складиштима муниције.

2009.

13 новембар, Русија. Експлозија током операције уклањања муниције изазвала је серију експлозија у једном складишту муниције у којем су се налазили, како се извештава, артиљеријска муниција и торпеда. Складиште се налазило у предграђу Уљановска, града око 550 миља (900 км) југо-источно од Москве. Експлозије које су трајале неколико сати такође су довеле до евакуације преко 3.000 оближњих становника. Извештаји о настрадалима варирају, али су, као резултат ове несреће, најмање два војна ватрогасца погинула уз непознати број повређених. Још осам руских стручњака за уклањање бомби је погинуло у складишту током операције чишћења. Руски председник Дмитри Медведев је затражио отпуштање неколико високих војних функционера због “кривичне небриге”.

8 јуни, Казахстан. У серији ноћних експлозија које су се догодиле у једном складишту из советске ере, у предграђу Алма Ате, погинуо је један војник а неколико десетина особа су се морали евакуисати. Експлозије, које су се наставиле и наредног дана, укључиле су велике количине артиљеријских граната као и муницију за тешке митраљезе.

29 април, Танзанија. Велика експлозија која је укључила ракете, артиљерију и минобачачке гранате погодила је складиште Мабгагла које се налази око осам миља (14 километара) од центра Дар Ес Салама. Почетна експлозија, а потом и додатне експлозије, усмртиле су 26 особа, раниле више од 300 људи, оштетиле 7.000 кућа и приморале масовну евакуацију стамбених насеља око складишта.

2008.

10 јули, Узбекистан. Експлозија у војном складишту у Кагану, југо-источно од Бухаре, усмртила је најмање три особе и ранила 21, наводи се у извештајима владе.

3 јули, Бугарска. Серија експлозија у складишту муниције Челопчене у главном граду Софији, приморала је евакуацију становништа у радијусу од 3,7 миља (шест километара). Неколико тона муниције и експлозива су експлодирале истовремено. Додатне количине тона су биле уништене у пожару што је изазвало додатну опасност за околну заједницу. Сједињене државе су одмах понудиле помоћ за решавање овог опасног експлозивног локалитета, што је Бугарска прихватила.

Фотографија отпада муниције Гердец након експлозије. [Фотографија добијена љубазношћу Ричарда Кида, бившег директора PM/WRA]

15 март, Албанија. Серија великих експлозија у једном складишту муниције албанске владе у селу Гердец, северо-западно од главног града Тиране, усмртила је 27 особа и ранила више од 300. Експлозија је знатно оштетила 400 кућа и друге цивилне објекте у кругу од 1,5 миље (2,5 километара) и приморала евакуацију 4.000 оближњих становника. Фактори који су овоме допринели су били нафта, нестабилност муниције, и како се извјештава, непрописно складиштење и небезбедно руковање у складишту које је служило као објекат за демилитаризацију. Америчка амбасада, Министарство иностраних послова САД и Министарство одбране САД обезбедили су одмах помоћ. Након тога Канцеларија за уклањање оружја и чишћење дали су 2 милиона долара као помоћ албанским властима да би темељно и безбедно очистили високо опасне неексплодирани материјале који су загадили место и околна подручја.

2007.

29 децембар, Колумбија. Серија експлозија у војној бази у Меделину усмртила је двоје људи, ранила седам и приморала оближње цивилно становништво да бежи. Прва експлозија је, како се извештава, изазвана гранатом која је детонирала у складишту.

Новембар, Мозамбик. Три особе су погинуле у Беири од једног комада неексплодираног војног материјала који су пронашле, а који је избачен експлозијом у складишту 2002. године.

26 јули, Сурија. У експлозији у складишту муниције у оквиру војног комплекса на око шест миља северно од Алепа, погинуло је 15 војника и рањено 50.

17 јуни, Демократска република Конго. Складиште муниције конгоанске армије у близини Мбандака у покрајини Екватор уништено је у експлозији која је усмртила три особе и ранила 52.

7 април, Судан. Међународни аеродром у Картуму је привремено био затворен због експлозије у суседном складишту муниције. На сву срећу, није било жртава.

22 март, Мозамбик. Експлозија у складишту муниције Малхазине у густо насељеној заједници удаљеној 6,2 миље (10 километара) од центра главног града Мапута, усмртила је више од 100 људи и ранила још 500. Неексплодирани војни материјал је проузроковао допунских повреда људи још неколико дана након тога. Вруће време и нехат наводе са као узроци. Складиште је изграђено 1984. године од стране Советског савеза и било је напуњено застарелим оружјем и муницијом из советске ере. Предходно је дошло до још једне експлозије у јануару у којој је било троје рањених.

2006.

19 октобар, Србија. Од експлозије у складишту муниције рањено је око 20 људи у оближњем граду Параћину, као и суседним градовима Ћуприја и Јагодина. Британија и Програм за развој Уједињених нација (УНДП) обезбедили су помоћ.

23 март, Авганистан. Пожар у делу складишта за конфисковано оружје и муницију у Џабал Сарају, северо-источно од Кабула, изазвао је експлозију која је усмртила два авганистанска цивила и ранила више од 60, укључујући и 18 војника авганистанске армије. Касније је тим за уклањање војног материјала очистио локалитет, помоћу Канцеларије за уклањање и смањење количине оружја.

2005.

1 октобар, Русија. Пожар у руском складишту муниције пацифичке флоте на полуострву Камчатка приморао је евакуацију пет локалних градова. Иако су накнадне експлозије у складишту разасуле војни материјал у кругу од пет миља (осам километара), није било извештаја о жртвама.

2 мај, Авганистан. Илегална муниција нагомилана од стране команданта локаних пара-војних снага, експлодирала је у месту Бајга северно од Кабула, усмртивши 28 особа, ранивши 13 и порушивши до темеља 25 кућа у селу.

2004.

6 мај, Украјина. Железнички вагони напуњени муницијом експлодирани су у складишту у близини Мелитопола у украјинском региону Запорожје. Пет особа је погинуло, више од 300 је рањено и више од 5.000 људи који живе у кругу од 9,3 миље (15 километара) од несреће били су приморани да се евакуишу. Више од 300 зграда је уништено, док је, како се извештава, шест села у кругу од 25 миља (40 километара) око складишта Новобогдановка, Возрожденије, Приволноје, Спаскоје, Орлово, Високоје, или потпуно или делимично уништено у овој несрећи.

19 фебруар, Индија. У експлозији у складишту муниције у Амритсару у Индији погинуло је 30 људи.

2003.

11 октобар, Украјина. Серија експлозија догодила се у складишту муниције у месту Артемовск у источном региону Донетск, од чега су поломљени прозори у околном стамбеном кварту, а било је неопходно извршити евакуацију неколико хиљада становника у том подручју.

23 март, Еквадор. Експлозија у поморској бази у Гуакилу усмртила је једну, ранила 22 особе и уништила више од 350 домова.

23 јануар, Перу. Од експлозије је погинуло седам припадника перуанских војних снага који су обављали инспекцију муниције у складишту базе лоцираној на домак града Тумбес. Рањено је још 15 припадника војних снага и 80 цивила у бази.

2002.

21 новембар, Еквадор. У две експлозије у складишту муниције погинуло је седам особа и рањено 274.

30 октобар, Мозамбик. Од експлозије у складишту муниције у Беири погинуло је шест особа и рањено 50, док је експлозијом погођено још око 900.

29 јануар, Тајланд. Експлозија у складишту муниције у Пак Конгу изазвала је 11 жртава. Стрчњаци су накнадно утврдили да је узрок била муниција оштећена у предходном инциденту у октобру 2001. године.

27 јануар, Нигерија. Катастрофална експлозија у складишту муниције у центру Лагоса проузроковала је смрт 1.100 особа, а повредила 5.000 особа. Услед несреће расељено је 20.000 особа а уништен је већи део северног Лагоса. Како је јављено, пожар у близини складишта је иницирао експлозију, мада многи за несрећу окривљују застарелост већег дела муниције која је била у складишту. Бивша канцеларија Министарства иностраних послова САДА за програма за хуманитарно деминирање (предходнк Канцеларије за уклањање оружја и чишћење) обезбедила је помоћ нигеријским властима за чишћење.

11 јануар, Индија. Експлозија у складишту муниције у Биканеру усмртила је двоје људи и ранила 12.

2001.

25 октобар, Тајланд. У серији експлозија у складишту муниције у подручју Након Рачасима Пак Чонг (Корат) погинуло је 19 припадника војске док је 90 рањено. До несреће је дошло током преноса муниције која се није могла сервисирати.

16 август, Индија. У експлозији у складишту муниције у Тамил Надру погинуло је 25 особа а троје је рањено.

8 август, Казахстан. Пожар је изазвао експлозију у складишту муниције удаљеном 30 миља од града Балкаш. Иако је неколико суседних села било евакуирано нема извештаја о унесрећенима.

8 јуни, Вијетнам. Експлозија у једној војној бази у централном делу Вијетнама детонирала је од прилике три ипо тоне експлозива и муниције, при чему су рањене четири особе и уништено око 100 домова.

24 мај, Индија. Како се наводи, пожар и експлозије су били изазвани детонацијом артиљеријског убрзивача у војном складишту муниције у близини града Сураатгарх у држави Раџастан. У експлозији је погинула једна особа а рањено пет. Ово је изазвало евакуацију око 3.000 људи из оближњих села.

20 мај, Јемен. 14 особа је погинуло и 50 рањено када је експлодирала муниција у Ал-Бауди.

29 април, Индија. Пожар у складишту муниције у предграђу града Патханкоту држави Пунџаб приморала је евакуацију хиљаде становника и уништавање више од 500 тона муниције.

3 март, Гвинеја. Пожар је изазвао серију експлозија у складишту муниције у војној бази у главном граду Чонакру, усмртивши 10 људи.

2000.

28 април, Индија. Пожар и експлозије у складишту муниције у Бхаратпуру у држави Раџастан усмртиле су пет припадника војних снага и повредиле седам, изазвавши велику штету у 20 околних села. У несрећи је уништено 20 отворених складишта и девет затворених складишта у којима је било око 12 тона муниције, укључујући и пројектиле.

14 април, Демократска република Конго. Пожар је иницирао серију експлозија у хангару који је кориштен као складиште муниције на аеродрому у Киншаси и том приликом усмртивши 101 особу и ранивши више од 200.

1999.

9 октобар, Авганистан. Експлозија у складишту муниције у Мазар е Шарифу коју је изазвало непрописно руковање, усмртила је седам особа и ранила јос дванаест.

1997.

8 јули, Еквадор. Експлозија у складишту муниције Ла Балбина усмртила је четири особе, ранила неколико десетине и уништила 1.200 домова.

19 март, Авганистан. Велика експлозија у складишту муниције у близини Џалалабада, довела је до детонације око 200 тона муниције. Експлозија је усмртила 30 људи и ранила око 200.

Март, Албанија. Серија експлозија у складиштима муниције у 15 градова усмртила је 59 особа и ранила још 59. Ови инциденти су приморали НАТО да обезбеди тим за складиштење и уклањање муниције који је обучио албанске оружане снаге да безбедно очисте велике количине неексплодираног војног материјала који је био разасут унаоколо.

1996.

15 фебруар, Авганистан. Експлозија у складишту муниције надомак Кабула усмртила је 60 особа и ранила више од 125.

1995.

16 јули, Бразил. Експлозија у складишту муниције у близини града Бокуерио усмртила је више од 100 људи.

Информације презентирани у датој хронологији узете су из:

- *“Major Ammunition Accidents – 1917 to 2009” (“Велике несреће везане за муницију – 1917. до 2009.”) изабрао пуковник Џорџ Закарчевски, америчка армија (пензионисан). Пуковник Захачевски је бивши директор Програма за истраживање и развој хуманитарног деминирања америчког секретаријата за одбрану.*
- *“Recent Explosive Events in Ammunition Storage Areas,” (“Недавни догађаји у подручјима складишта муниције”) извештај о 137 несрећа издат јуна 2007. године од стране South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (<http://www.seesac.org>).*
- *Explosive Capabilities Limited (ecap), “The Threat From Explosive Events in Ammunition Storage Areas.” (“Опасности везане за експлозивне догађаје у складиштима муниције”)*